

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi tarafından
üç ayda bir çıkarılır.

A. O.
İlahiyat Fakültesi
Kütüphane
Aylyat No: 7036
Tarih No: 5840/1

İÇİNDEKİLER

Başlarken

İslâm İlm-i hâli

Prof. Y. Ziya Yörükân

Muhyi'd-din Arabî ve Tasavvuf

Saffet Kemalüddin Yetkin

Türk Minyatür Kaynaklarına Bir Bakış

Tahsin Öz

İslâm Sanatının Mahiyeti

Prof. Suut Kemal Yetkin

Sarı Saltuk Hakkında Bir Fetva

Prof. M. Tayyib Okıç

Fütüvvet-Ahi Müessesesinin Menşei

Doçent Neşet Çağatay

Abidelerin ve Hayrat Binaların Bakımı

Halim Baki Kunter

Hadîs-i Erbaîn Nev'inin Doğuşu ve Amilleri

Abdülkadir Karahan

Sanat ve Tarih Vesikası Olarak İran Bölgesi Kalemhanlıkları

Furuzan Selçuk

Dünyada Ebedî Hayatı Yaşamak Elimizdedir

Asistan Cavit Sunar

El-Hatib El-Bağdadi ve Takyid Al-ilm Adlı Eseri

Ahmet Ateş

Kitab-ü Tefsir-il Esmâ-i Ves-sıfat Hakkında

*Prof. Y. Ziya Yörükân***Tahlil ve Tenkitler :**

İslâm Sanatı

Prof. Suut Kemal Yetkin

DÜNYADA EBEDÎ HAYATI YAŞAMAK ELİMİZDEDİR

CAVIT SUNAR

Biz Allahımız ve Ona varacağız = «*إنا لله وإنا إليه راجعون*»

Bir an gelir ki ya nefes alırdı veremeyiz veya verir de alamayız. Kesilen nefesimiz, etrafımızda bulunanların neflerini alevlendirir. Hareketsizliğimiz, onları büyük bir telâş ve heyecanla harekete geçirir. Görmiyen gözlerimize en müşfik nazarlarla bakarlar, duymıyan kulaklarımıza vâveylâlar koparıp methiyeler okurlar. Dünyadaki seyahatimizin son durağı olan Musallâ taşına kadar kemâli ihtiram ile omuzlarında taşıdıkları meçhulî, iyi temennilerle Adem'e uğurlarlarken bu âkibeti, kendileri için pek korkunç olan ve ancak büyük bir cehd sarfiyle telâffuz edebildikleri bir tek kelime ile hûlâsaten ifade ederek şöyle derler : — Öldü ?!..

Ölüm, ancak cesedimiz için bahse konu olabilir ve fânî olan cesedimizin Madde'den âriyet olarak aldıklarını yine Madde'ye iade etmesi demektir. (İnna lillâh ve inna ileyhi râciûn) mısda-kınca, cüz'î olan ruhumuz küllî olana, aslına rücu eder ve ortada yalnız ceset kalır ki (ölüm) de buna derler. Şu halde, ölen ve muvakkat bir hayat perdesi altında bizi her an ölüme götüren cesedimizdir. Halbuki, cisim ve cismânî olmıyan, parçalanmağa ve bölünmeğe kabil olmayıp bütün uzuvlarımızda tedbir ve tasarruf eden, bedenimizin en küçük parçalarından her parçada bizâtihî ve bil-küllüyle mevcut olup bütün bedenimizi kaplıyan ve fakat hepsinden de münezze ve müberra olan mekânsız ve nişansız ruhumuz için fena ve zevâl asla hâtıra gelemez. Hakikî hayat sahibi ruhur.

Ölüm, yalnız cesede âit bir keyfiyet olduğuna göre bu muvakkat hayatın terkinden korkmak kadar abes bir şey olamaz. Hayatın tam mânasını anlamamış olanlardır ki hayatı zamanla mukayyet bilirler ve ölümler her şeyin mahv olup gittiğini vehm ederler. Muvakkat ve fânî olan bu hayattan başka ebedî bir hayatın mevcudiyetinden gâfildirler.

Ebedî hayata îman ve itikad etmek için hayatın neden dolayı ebedî olduğunu anlamak ve biz-zat idrâk etmek gerek istidlâl ve gerek müşahede suretiyle elzemdir. İstidlâl ve müşahede olmaksızın hariçten gelecek böyle bir akîdenin zihinlerde ve vicdanlarda kabul ve tasdikını bilfiil müşahede edebilmek ümidi, telkinler nekadar kuvvetli olursa olsun, nefesler nekadar zorlanırsa zorlansın, her zaman için kırılmağa mahkûmdur. Binaenaleyh, ölümü, ruhumuzun kendisiyle birleşip kavuştuğu zarfın bir değişmesi ve bu zarf ile geçen ömrün nisbî ve muvakkat olduğuna bilmek; mahiyetimizi teşkil eden şahsiyetin, âzâde, mütefekkir, cismânî olmıyan ve ancak sıfatları değiştiğçe nefis gibi, kalb gibi, akıl gibi itibarî olarak ismi de değişen bir tek esasın yani, ruhumuzun hayat ve baka sıfatlarıyla muttasıf olup lâyemut bulunduğuna tam kanaat getirmek şarttır.

Bu hakikat ve kanaatı hiçbir kimse zorla söküp atamaz. Hakikî hayat zamanın haricindedir ve bu sebeple hakikî hayat için istikbâl yoktur. Ölüm, zamana dair bize fikir veren dünya ile aramızı bağlıyan uzviyetin harap olması demektir. Binaenaleyh, ölümle alâka ve münasebet cihetiyle müstakbele dair sualin hiçbir mânâsı yoktur. Zamandır ki ölümü gizler ve içinde yaşadığımız müddetçe zamanın kesilme ve tükenmesini tasavvur ve tahayyüle imkân vermez.

Hayatının şimdiki zamanda mevcut olduğunu düşünöpte ebedî hayattan haberdar olmıyan bir kimse, müstakbel hayatına dair sual soramaz. Ruhânî hayat ile yaşıyan bir kimse için de ölüm korkunç olamaz. Ölüm, insanları dünyanın kederlerinden, ıstıraplarından, felâketlerinden okadar kolay kurtarır ki bu cihetle ebedî hayata îman ve itikâd etmiyenler için de temenniye şayan olmak icabeder.

Bizim, ölümden korkmamızın sebebi, ruhânî hayatı bırakıp yalnız cismanî bir hayat geçirmekte olduğumuzdur. Cismanî hayatın tâbî olduğu kanunları hayat kanunlarının üstünde kabul ettiğimiz takdirde ıstırap ve ölüm bizim için gayet fena ve dehşetengizdir. Bununla beraber akıl sahibi olanları yegâne saadet yolu olan (insanî hayat) a doğru zorlayıp götürmekte en büyük rolü de cismanî hayatın bu ölümü ve ıstırapları oynar.

İnsanî hayatın tâbî olduğu kanun (akıl), ifadesi de (muhabbet) tir. Eger ruhânî bir hayat geçirsek kederler, ıstıraplar ve ölüm bizim için bir mâna ifade edemez, dolayısıyla, ölüm korkusu da mevcut olamaz.

Ölüm korkusunun nazarımızdan silinmesi bir çok vâhî maddî emeller yerine ruhânî emellerin ikame ve tercihindeki muvaffakiyetin derecesiyle mütenasiptir. Eger bu emelleri tek bir emele, insan olmak ve insanlığa hizmet etmek emeline kalbedersek bu halde bizim için hayattan başka hiçbir şey yer tutamaz. Maddî işlere verdiğimiz ehemmiyetin çok daha fazlasını ruhânî arzulara vermek hayra ve fazilete ulaşmanın yegâne yoludur. Ruhânî hayatla yaşayan bir kimse için cesedin dağılması aynıyle, serbestiyet kazanması demektir.

Cismanî hayat, mevcudiyette devam ve sebatı arzu ettiğinden insan, sair hayvanlar gibi, tabiatıyla, ölüme muhalefet eder. Fakat, akıl ve muhakeme ile bu muhalefeti rıza suretiyle tebdil etmeğe muktedirdir. Ölüm, dehşetengiz ise bunun sebebi ölümdedir. İnsan ne kadar iyi ve ruhânî olursa ölümden o kadar az korkar. Bu itibarla, beşeriyete en çok iyi hizmetler eden âlimler, san'atkârlar, faziletkâr olanlar, halâskârlar için hakikî ölüm yoktur.

Cesedimizin fânî olması bizim de tamamen yok olmamız demek olmadığına göre, yokluğa mahkûm olan kısmımızı bilmekle beraber aynı zamanda lâyemut olan kısmından da haberdar olursak şüphesizdir ki bütün hayat müddetimizce fânî olan cihetimizden ziyade lâyemut olan cihetimizle meşgûl olur, bu suretle de ebedî hayatı yaşamış oluruz.

Ebedî hayata geçmek için iyi hareketlerde bulunmak bu sebeple de ölümlü sık sık hatırlamak lâzımdır. Böyle bir hatırlayış, her an yavaş yavaş ölmekte olduğumuzdan dolayı hiç de gayri tabii değildir. Bu cesette yaşamıyor bil'akis, ölüyoruz deyebiliriz. Kaldı ki, ölümün yakınlığını hatırlamak bize, işlerimizi iyi şekilde sona erdirmeye de öğretir. Şu halde tam ölüm için de hazır vaziyette bulunmamız icabeder ki bu da, iyi yaşamaktan ibarettir. İyi yaşamak, nefsimizde yalnız muhabbetin tezahürü ile başlanılan hakiki hayatı yaşamak, ruhumuzu fenalıklardan temizleyip iyiliklere garmek demektir. Muhabbet ve hakikî hayata olan ilmimiz yalnız ölüm korkusunu gidermekle kalmaz, aynı zamanda, ona dâhil olan kötü düşünceleri de mahveder.

Cismanî hayatın olayları sadedir, basittir. Bu hayatta her şey yekdiğerine bağlı olarak bir kaideye göre cereyan eder ve biri diğeri ile izah olunur. Ölüm ise bu hayata nispetle âlî bir olaydır; cismanî hayattaki sade ve basit olan her şeyi ortadan kaldırır, yok eder. Bu sebeple de bir çoklarımız ölüm hakkında düşünmek bile istemeyiz. Fakat o, mukadderdir. Gelince de dünya olaylarının, iyi veya kötü şekilde geçen hayatımızın, saraylar veya viranelerin hiçbir mânâsı kalmaz. Mânâsı kalacak yegâne şey, bizi saadete erdiren, ebedî hayata mazhar kılan ruhânî hayata olan istidat ve ehliyetimizin kuvvetlendirilmiş ve geliştirilmiş olmasıdır. Bunun için de cismanî hayatla ruhânî hayat arasında bir muvazene kurmak icabeder.

Mes'ut ve bahtiyar bir hayata, hakiki hayatın cesette olmayıp ruhta olduğuna kanaat getirerek daha zengin daha şöretli olmaktan ziyade daha iyi, daha insaniyet sever, daha hayırlı olmakla varılabilir. Ruhun mevcudiyeti bir masal değil, her cihetle ispattan müstağni bir vakıadır. Ruhumuzu ruhaniyete yönelttiğimiz nisbette hareketlerimiz olaylara bağlı olmaktan çıkar, kendi tarafımızdan ve kendi irâdemizle husule gelir. Irâdemiz, mukadderatımızın sebebi olmalı. Dolayısıyla, cismanî hayatımızı nisbî olan iyiliklerle geçirmeğe çalışmalıyız. Zira, cesetçe ölüme karşılık ruhça, mütemadî bir gelişme ve olgunlaşma vardır.

Gerçi her doğan için ölmek, mukadder bir keyfiyettir. Fakat, ölüme, irâde ve hükümümüzün nâfiz olabileceği de mukabil bir keyfiyettir. İyi veya fena surette ölmek bizim elimizdedir.

Eğer din, dinle mukayyet insanların müstakbel hayata dair olan itikâd ve emelleri üzerine değil de ruhânî hayattaki hayatı hasene üzerine temellendirilmiş olsaydı bu keyfiyet, insan tabiatını tebriye daha muvafık düşerdi.

Ebedî hayatı kabul ettiğimiz takdirde hayat, iyilikten hayır ve saadetten; dünya ise, iyi ahlâk, faziletin, saadetin, kudsiyyetin... ilâ.. nâmütenahî yükseldiği muvakkat bir topluluk mahallinden ibaret bulunmuş olur.

Şu halde, dünya dediğimiz bu âlemde geçireceğimiz geçici ve kısa zamanı hakikatı insaniyeye vakıf olmağa; ruhanî ve cismanî hayatımızda insanlığı, insanları, her şeyi sevmeğe ve daima karşılıklı iyi hizmetlerde bulunarak hemahenk olarak geçirmeğe hasretmeliyiz.

Masdarı muhabbet olan Allah yolu da budur.